

**УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ**

**ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(18 листопада 2022 року)**

№82

Переяслав – 2022

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

18 листопада 2022 року

Вип. 82

Збірник наукових праць

Переяслав – 2022

УДК 001(477)«19/20»
ББК 72(4Укр)63
В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2022. Вип. 82. 154 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В.М. – кандидат педагогічних наук

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І.О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Юхименко Н.Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Рада молодих учених університету
©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

**ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ
В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

У статті розглядаються ідеї В.О.Сухомлинського у громадянському вихованні молодших школярів, виокремлено компоненти громадянськості, рекомендовані методи та форми громадянського виховання учнів початкової школи.

Ключові слова: громадянське виховання, громадянська позиція, громадянська спрямованість.

The article examines the ideas of V.U. Sukhomlynskiy in the civic education of younger schoolchildren, highlights the components of citizenship, recommends methods and forms of civic education of elementary school students.

Key words: civic education, civic position, civic orientation.

Громадянське становлення особистості як педагогічна проблема є однією з найважливіших проблем. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки не існує жодної виховної проблеми, яка б не була дотична до громадянськості.

Існуючі політичні і військові події у нашій країні обумовлюють деяке переосмислення наявного підходу до трактування проблеми громадянської спрямованості учнівської молоді.

Загально визнано, громадянське виховання – формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною та захищеною [2].

Воно спрямоване на виховання підростаючого покоління, яке має високі моральні ідеали, любить свою країну та потребує служіння своїй країні. Відомо, що основні риси громадянина формуються в молодому віці. На них впливають народні та національні цінності у взаємодії особистості із суспільством, які на кожному етапі представлені сім'єю, школою та різними колективами.

Загалом, зміст сучасного громадянського виховання пов'язаний із демократичними цінностями: рівністю всіх громадян перед законом, правами, свободами та обов'язками людини, верховенством закону, повагою до влади та її виборчих процедур, самовідповідальністю як громадянин, повагою до приватної власності, набутої чесною працею, тощо.

Інтегральна громадянська готовність передусім проявляється в системі громадянських ставлень особистості до таких цінностей:

- сім'я;
- Батьківщина;
- права та обов'язки громадянина;
- громадянські традиції та обряди;
- основні якості громадянина: патріотизм; громадянські гідність, совість, мужність, сміливість, відповідальність, честь, гордість; здатність шанувати права і свободи іншої людини, шанобливо ставитись до цінностей інших народів і націй; здатність шанувати державні закони і дотримуватися їх.

На нашу думку, зміст та організація цієї виховної роботи передбачає усвідомлене залучення школярів до оволодіння суспільними цінностями, розвитку в учнів потреби до самовиявлення, самоствердження і самореалізації (В.Білоусова, І.Єрмаков, П.Ігнатенко, О.Киричук, І.Мартинюк, К.Чорна).

Гене́за громадянського виховання дітей та молоді в історії вітчизняної педагогіки дає підстави стверджувати, що формування громадянської спрямованості особистості базується на становленні її громадянської позиції як результативної сторони (Г.Ващенко, О.Духнович, А.Макаренко, К.Ушинський).

Ідея формування громадянськості молодших школярів пронизує педагогічну творчість В.О.Сухомлинського.

Для павлишського педагога громадянська спрямованість – головний критерій духовного багатства особистості тобто В.О. Сухомлинський розглядає виховання громадянськості у нерозривній єдності з духовним становленням особистості учня молодшого шкільного віку.

Зауважимо, великий педагог не розробляє якусь особливу систему громадянського виховання, але ставить у центр уваги виховання свідомого громадянина, причому чітко прослідковується громадянська спрямованість всієї його виховної системи.

Комплексність у громадянському вихованні – основна ідея В.О. Сухомлинського: «Найважливіше, щоб у кожного вихованця розвивалось, загострювалось громадянське бачення світу» [3, с. 304]. Ця думка є особливо актуальною в сучасних умовах російської агресії, яка нав'язує нам формування громадянина тоталітарної системи, зверхньої, жорстокої і, врешті, ізольованої у світі.

Безумовно, В.О. Сухомлинський перебував на передньому рубежі радянської педагогічної теорії і практики. Між тим, він «тонко» відчував існуючу систему виховання, в якій сформувати громадян своєї країни в умовах тоталітаризму практично неможливо.

У своїх працях «Народження громадянина», «Мудра влада колективу» педагог пропонує так звані бесіди «про громадянство», які рекомендувалось проводити з першого класу. Виховна сила цих бесід в тому, що вони викликають в учнів бажання бути хорошими, справжніми людьми, пробуджують внутрішні духовні сили дитини, духовну красу, патріотизм, відданість, благородність, самоповагу, відповідальність (бесіди про чесність та відповідальність, про повагу до людей, до старших, молодших, повагу до жінки, про любов до своєї Батьківщини).

Відзначимо, такий підхід засвідчує, що сутність громадянського виховання педагог вбачає в громадянському баченні світу, моральній переконливості, стійкості, гідності тобто в моральному становленні особистості. У міркування великого педагога виокремлюються такі якості, які є вічними в будь якому цивілізованому і гуманному суспільстві.

Крім того, важливим компонентом громадянської спрямованості учнів початкової школи Василь Олександрович вбачав розширення кругозору майбутніх громадян.

Зокрема поряд з бесідами він рекомендує проводити «мандрівки» по земній кулі. Дітей запрошують у «зелений клас», перед ними великий глобус. Упродовж кількох місяців школярі з учителями мандрують різними країнами, містами, селами, пам'ятками старовини, зустрічами з відомими людьми, героїчними місцями, вводячи їх у великий світ долей, турбот, радощів, тривоги, героїзму та праці. Громадянське бачення світу, на думку великого педагога, – це жива плоть і кров моральності [3, с. 307].

Отже, активний і різнобічний інтерес В.О. Сухомлинського до проблеми громадянського виховання, визначення його важливих компонентів, становить основу громадянського бачення світу школярів, що формує позитивне ставлення до різних видів діяльності, інтегрує активну життєву позицію майбутніх громадян незалежної суверенної України.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова Є.Н., Кузьменко В.У. Хрестоматія з історії педагогіки. Київ: Апостиль, 2007. 97 с.
2. Киричук О.В. Індикатори та показники громадянського самовизначення особистості. Київ: Вища школа, 2012. 190 с.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 т. Київ: Рад. школа, 1977. Т.3. 688 с.

ЗМІСТ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

<i>Юлія Ярмоленко</i> ЗМІНА ПАРАДИГМИ ЩАСТЯ В ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	3
ЕКОНОМІКА	
<i>Аліна Бабюк</i> ВІЙНА ЯК РУШІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	6
<i>Олександр Войтко</i> ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ПОВОЄННУ ВІДБУДОВУ УКРАЇНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ	9
<i>Тетяна Кривенька</i> ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ЙОГО СКОРОЧЕННЯ	11
<i>Андрій Майко</i> ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	14
ІСТОРИЧНІ НАУКИ	
<i>Анастасія Лужаниця</i> ДАНІЕЛ КРМАН-МОЛОДШИЙ ЯК ЛІТОПИСЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	20
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	
<i>Дарина Кохановська</i> ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА НЕДИСКРИМІНАЦІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНІ ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	24
МИСТЕЦТВО	
<i>Віра Василюк</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИТЯЧИХ ГОЛОСІВ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	26
ПЕДАГОГІКА	
<i>Зоя Гейхман, Яніна Карлінська</i> ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕТНОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	29
<i>Наталія Гуніна</i> ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ	31
<i>Галина Жирська, Софія Метельська</i> ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	35
<i>Тетяна Здільник, Ірина Макаренко</i> ЛЕКСИЧНА СКЛАДОВА МОВЛЕННЯ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В ОНТОГЕНЕЗИ	38
<i>Микола Зубчик, Антоніна Семенюк</i> РОЛЬ БАТЬКІВ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	42
<i>Олена Іщук</i> ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ	45
<i>Олена Клюд</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	48
<i>Юлія Ковгар</i> ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	52
<i>Валерія Кожан, Антоніна Семенюк</i> РОЛЬ ШКОЛИ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	56

<i>Аліна Левицька</i>	
«ICE-BREAKERS» НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ АКТИВНОГО ЗАЛУЧЕННЯ УЧНІВ ДО МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	58
<i>Ірина Локтіонова</i>	
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ЧИТАННЯ І ПИСЬМА У ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ	62
<i>Валентина Матіяш</i>	
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО	66
<i>Наталія Охріменко</i>	
«РІДНИЙ КРАЙ»: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ	68
<i>Єлизавета Порошина, Оксана Вільхова</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ ЯК ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ	70
<i>Ганна Радяхіна</i>	
УКРАЇНСЬКА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	74
<i>Василь Солтис, Антоніна Семенюк</i>	
ЗАСОБИ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ	77
<i>Ірина Товт, Олена Іщук</i>	
ПЕДАГОГІКА МИЛОСЕРДЯ І ДОБРА – СВЯТИНЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО	81
<i>Марія Троцюк</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ MIND MAPPING НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	84
ПСИХОЛОГІЯ	
<i>Олена Браїла</i>	
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	88
<i>Олена Ларіна</i>	
«КОРЕЙСЬКА ХВИЛЯ» ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН: КОНТУРИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	91
<i>Анна Полозун</i>	
ПСИХОЛОГІЧНА ПРИРОДА ТРИВОЖНОСТІ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПОПЕРЕДЖЕННЯ	95
<i>Людмила Шуляка-Владика</i>	
ВПЛИВ МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ	98
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ	
<i>Світлана Бобренко</i>	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З КІБЕРСПОРТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН СВІТУ	101
<i>Анна Бугайова</i>	
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОГО НАПРЯМКУ «BARRE» В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	104
<i>Вікторія Грюкова, Яна Невмивака</i>	
АНАЛІЗ ВИСТУПУ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ НА ВСЕСВІТНІХ ІГРАХ	107
<i>Кирило Каршаков</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З «ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ» ПРИ ВОЄННОМУ СТАНІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	110